

Asia: VN/16951/2020

Lausuntopyyntö keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelmasta

Lausunnonantajan lausunto

Lausunto

Lausun suunnitelmasta allaolevien alaotsikoiden alle

Mikäli vastasit yhtyäsi toisen tahon lausuntoon, täsmennä mistä tahosta on kyse

-

Suunnitelman tavoitteet

1 Suunnitelman tavoitteet - avovastaus

Lapin kauppakamarin mielestä keskipitkän aikavälin ilmastopolitiikan suunnitelma ja siihen liittyvät toimenpideohjelma ovat tärkeä keino hiilineutraalin yhteiskunnan tavoittelussa. Kiitämme mahdollisuudesta antaa lausunto ja lausuntoon liittyvistä selkeistä esittelymateriaaleista.

Vihreä siirtymä on iso kansainvälinen ponnistus. Kansainväliset sitoumukset, EU:n lainsäädäntö ja Suomen omat toimet muodostavat kokonaisuuden, jonka vaikutuksia on myös arvioitava kokonaisuutena.

Taakanjakosektorin päästöjen alentamisvelvoitetta on tarkasteltava erityisesti Suomen elinkeinojen kilpailukyvyyn ja taloudellisen hyvinvoinnin näkökulmasta. Kaikilla toimenpiteillä on myös toisistaan poikkeavia alueellisia vaikutuksia, jotka on otettava huomioon. Oikeudenmukaisen siirtymän tulee tarkoittaa sitä, että jokin alue tai elinkeinon ala ei kohtuuttomasti kärsi tehdyistä päästövähennystoimenpiteistä.

Suomen tavoitetason ja tehtävien toimien tulee olla linjassa EU-velvoitteiden kanssa. EU-tason tavoitteita tiukemmat toimet saattavat heikentää yritysten kilpailukykyä EU:n sisämarkkinoilla. Tämä riski on olemassa erityisesti suunnitellun kansallisen tieliikenteen päästökaupan osalta. Suomen on

lisäksi varauduttava EU-lainsäädännön mukanaan tuomiin haittoihin. Näihin voidaan laskea esimerkiksi mahdollinen merenkulun päästökauppa ilman talvimerenkulun kompensointia, tai liikenteen ja rakennusten päästökauppa, joka kasvattaa elinkeinojen kuljetuskustannuksia harvaan asutuilla alueilla.

Siirtymä kohti hiilineutraaliutta tulisi tapahtua niin, että ilmastotoimet eivät heikennä elinkeinojen menestymisen mahdollisuuksia tai haittaa vientiliiketoimintaa.

Liikenne

2a Liikenteeseen suunnattujen lisätoimien vaikuttavuus

Tälle osa-alueelle pitäisi esittää vähemmän ilmastotoimia

2b Liikenne - avovastaus

Liikenne on keskeinen sektori päästövähennysten kannalta, mutta samalla äärimmäisen tärkeä elinkeinojen kehittymisen kannalta. Siksi kaikki siihen vaikuttavat päätökset tulee tehdä suurta harkintaa käyttäen ja yritys- ja elinkeinovaikutukset huomioiden.

Lappi on Suomen viidenneksi suurin vientimaakunta, vuonna 2020 Lapin tavaraviennin arvo oli 3,4 miljardia euroa. Lapissa on investoitu ja investoidaan huomattavasti sekä metsäteollisuuteen ja puunjalostukseen että kaivos- ja metalliteollisuuteen. Lapin teollisten toimialojen liikevaihto oli yhteensä 9,5 miljardia euroa (2019), ja teolliset toimialat tuovat kaksi kolmasosaa yritysten yhteenlasketusta liikevaihdosta.

Riittävän suuri yrityksille suunnattu hankintatuki sähkö- ja kaasukäyttöisille kuorma- ja pakettiautoille on tärkeä, jotta elinkeinoelämän käyttämä kalusto on mahdollista asteittain muuttaa vaihtoehtoisia käyttövoimia hyödyntäväksi. Tämän rinnalla on huomioitava, että erittäin raskaita kokonaispainoja vetäviin ajoneuvoihin ei ole vielä sähkökäyttöisiä tai kaasupohjaisinaan ratkaisuja helposti käyttöön otettavissa. Näistä syistä myös esimerkiksi biopohjainen diesel on tärkeä huomioida raskaiden kuljetusten käyttövoimana.

Lapissa teillä liikkuvia elinkeinojen raskaita kuljetuksia ei juurikaan voida siirtää raiteille, sillä raiteita ei ole. Ajoneuvokilometrien ja sitä kautta myös päästöjen vähentämisessä yksi hyvä keino on suurien mittojen ja massojen kuljettaminen kerralla, eli HCT-rekkaliikenne. HCT -ajoneuvojen käyttö tulisi vapauttaa reiteillä, joilla se on todettu infran puolesta mahdolliseksi. Tällöin esim. Pohjois-Suomessa voitaisiin saada merkittäviä päästövähennyksiä ja tehokkuusparannuksia. HTC kuljetuksilla saavutetaan 10% säästö tonnikilometrillä.

Lapin kauppakamari kantaa suurta huolta väylien heikosta kunnosta pohjoisessa. Huonokuntoisimmilla teillä päästöt kasvavat ja säästöjä aikaansaavat isot kuljetukset eivät ole

mahdollisia. Suomessa tulee varmistaa että jatkossa väylien kehittämisen ja kunnossapidon varat kasvavat nykyisestä merkittäväällä tavalla, jotta korjausvelkaa voidaan pienentää. Jatkossa valtion väyläverkon investointiohjelmassa tulisi huomioida pohjoisten elinkeinojen kannalta tärkeiden väylien parantaminen.

Siirtymä vähäpäästöiseen liikenteeseen edellyttää kattavaa vaihtoehtoisten käyttövoimien jakeluinfrastruktuuria. Lapin kauppakamari pitää erittäin tärkeänä julkista tukea, sen korottamista ja toimivaa jakamista vaihtoehtoisten polttoaineiden jakeluinfran kehittämiseksi. Harvaanasutulla alueella jakeluverkosto ei kehity markkinavetoisesti riittävän nopeassa tahdissa. Lapissa jakeluinfra on nykyisellään täysin riittämätön, pika- ja suurteholatauspisteiden lukumäärä tulisi moninkertaistaa, jotta Lapin paikkakunnat olisivat sujuvasti tavoitettavissa täyssähköautolla.

Politiikkasuunnitelmaluonnoksessa on mukana kaupunkiseutujen joukkoliikenteen valtionavustuksen korotus sekä lähijunaliikenteen kehittäminen. Lapin kauppakamari muistuttaa, että saavutettavuutta joukkoliikenteen keinoin tulee tukea etenkin siellä, missä se ei markkinaehtoisesti kehity. Esimerkiksi yöjunien ostoliikenteen jatko on äärimmäisen tärkeä Lapin matkailukohteiden ilmastoystävällisen saavutettavuuden kannalta.

Maatalous

3a Maataloutteen suunnattujen lisätoimien vaikuttavuus

En ota kantaa tähän osa-alueeseen

3b Maatalous - avovastaus

-

Rakennusten erillislämmitys

4a Rakennusten erillislämmitykseen suunnattujen lisätoimien vaikuttavuus

En ota kantaa tähän osa-alueeseen

4b Rakennusten erillislämmitys - avovastaus

-

Työkoneet

5a Työkoneisiin suunnattujen lisätoimien vaikuttavuus

-

5b Työkoneet - avovastaus

Työkoneiden käytön päästövähennyskeinona toimii konekannan uudistamiseen kannustaminen tarjoamalla yrityksille hankintatuki sähkö- ja biokaasukäyttöisten työkoneiden hankintaan.

Jätehuolto

6a Jätehuoltoon suunnattujen lisätoimien vaikuttavuus

En ota kantaa tähän osa-alueeseen

6b Jätehuolto - avovastaus

-

F-kaasut

7a F-kaasuihin suunnattujen lisätoimien vaikuttavuus

En ota kantaa tähän osa-alueeseen

7b F-kaasut - avovastaus

-

Teollisuus ja muut päästöt

8a Teollisuuteen ja muihin päästöihin suunnattujen lisätoimien vaikuttavuus

-

8b Teollisuus ja muut päästöt - avovastaus

Lapin kauppakamari kannattaa uusien teknologioiden pilotointiin, ja vähähiilisten sekä energiatehokkaiden investointien toteuttamisen tukien jatkoa ja edelleen kehittämistä. Vuosina 2020 ja 2021 on jo tehty energiaverotukseen liittyen päätöksiä, jotka lisäävät sekä päästökauppa- että taakanjakosektorilla olevien teollisuuslaitosten verotusta.

Kuntien ja alueiden ilmastotyö

9a Kunnille ja alueille suunnattujen lisätoimien vaikuttavuus

-

9b Kunnat ja alueet - avovastaus

Monet kunnat ja alueet ovat jo asettaneet kunnianhimoisia ilmastotavoitteita ja laatineet suunnitelmia niiden saavuttamiseen. Rahoitusta on saatavilla eri ohjelmalähteistä, ja se on välttämätöntä pitää hyvällä tasolla jatkossa. Rahoitusta tulee suunnata myös erilaisten suunnitelmien ja strategioiden kirjoittamisen lisäksi niissä linjattujen konkreettisten toimien tekemiseen ja seurantaan.

Kunnat ja alueet Suomessa ovat hyvin erilaisessa asemassa moniin ilmastotoimiin toteutuksessa. Lapissa välimatkat ovat pitkiä, asutus syrjäseudulla harvaa, julkinen liikenne on lähes olematonta ja yksityisautoilu täysin välttämätöntä. Alueiden eriarvoistumisen vähentämiseksi tulee varmistaa sekä

yksityisautoilun että pitkien etäisyyksien tieliikennekuljetusten järkevä kustannustaso ja tukea ilmastoystävällisten ratkaisujen käyttöönottoa.

Kulutuksen hiilijalanjälki

10a Kulutukseen suunnattujen lisätoimien vaikuttavuus

En ota kantaa tähän osa-alueeseen

10b Kulutus - avovastaus

-

Julkiset hankinnat

11a Julkisiin hankintoihin suunnattujen lisätoimien vaikuttavuus

-

11b Julkiset hankinnat - avovastaus

Esitetyt toimet oikeansuuntaisia. Hankintaosaamisen lisäämiseen tulee kiinnittää huomiota ja siihen on luotava pysyviä tukikeinoja, välineitä ja koulutusta. Samalla kun julkisiin hankintoihin nostetaan entistä enemmän ilmastokriteerejä, tulee varmistaa että yrityksillä on käytettävissä tuki-instrumentteja toiminnan ja kaluston kehittämiseen (yrityksille suunnattu TKI-rahoitus ja hankintatuet).

Muut poikkisektorit

12a Muille poikkisektoreille suunnattujen lisätoimien vaikuttavuus

En ota kantaa näihin osa-alueisiin

12b Muut poikkisektorit - avovastaus

-

Toimenpideohjelma tavoitteiden saavuttamiseksi

13a Toimenpideohjelman vaikuttavuus

-

13b Toimenpideohjelma - avovastaus

Esitettyjen päästövähennysten saavuttamiseen liittyvien epävarmuuksien vuoksi ohjelmassa esitetään että jatkosuunnittelussa pyrittäisiin tavoitteiden ylittämiseen kasvattamalla varmuusmarginaalia ja ylimitoittamalla toimien kokonaisuus lähtökohtaisesti. Mielestämme varmuusmarginaalia ei tule kasvattaa eikä ylimitoittaa toimia ”varmuuden vuoksi”. Suomen toimien tulee olla yhteneväisiä EU:ssa yleisesti toteutettaviin toimiin, jotta suomalaisten yritysten kilpailukyky ei kasvavien kustannusten vuoksi heikkene suhteessa kilpailijoihin.

13c Mitä lisätoimia ehdotatte tavoitteiden saavuttamisen varmistamiseksi?

Suunnitelman ympäristö-, talous- ja sosiaaliset vaikutukset

14 Suunnitelman ympäristö-, talous- ja sosiaaliset vaikutukset

Suunnitelman ympäristövaikutuksia, sosiaalisia vaikutuksia ja kansantalousvaikutuksia on arvioitu kohtuullisella tasolla. Suunnitelmasta sen sijaan puuttuu vaikutusten arviointi eri elinkeinoille ja yrityksille.

Korostamme, että eri toimien yhteisvaikutuksia eri elinkeinoille ja yrityksille on välttämätöntä arvioida ja huomioida sekä taakanjakosektorin toimien että päästökauppasektorin toimien vaikutukset. Keskeisenä arvioitavana on esimerkiksi logistiikka-ala, johon vaikuttavat niin päästökauppajärjestelmä, taakanjakosektorin kiristykset, energiaverodirektiivi ja vahvemmat velvoitteet vaihtoehtoisista polttoaineista.

Lisäksi on tarpeen tarkastella myös vaikutusten kohdentumista eri alueille. Etenkin liikenteeseen kohdistuvat kustannusten kasvuvaikutukset tuntuvat yrityksissä maakunnissa, joissa kuljetetaan raskasta tavaraa pitkiä matkoja, eikä raidevaihtoehtoja ole.

Vaikutukset todennäköisesti tulevat heikentämään yritysten kannattavuutta, sillä nousevia kustannuksia ei ainakaan vientialoilla pystytä siirtämään kokonaan hintoihin. Näistä syistä ilmastotoimien suunnittelun ohella on tarpeen kehittää myös malleja, joiden avulla voidaan kompensoida kielteisiä vaikutuksia niille elinkeinoille ja yrityksille, ja siellä alueille, joille suurimmat negatiiviset vaikutuksen kohdentuvat. Olemme huolissamme lappilaisten yritysten kilpailukyvyistä tilanteessa, jossa merkittävimmät ilmastopolitiikan aiheuttamat kustannuslisäykset ovat kohdistumassa yksinomaan polttoaineen hintaan ja sitä kautta kumuloitumassa yritysten kustannettavaksi pitkien välimatkojen maakunnissa.

Haluamme nostaa esiin myös, sen että sähkönkulutuksen merkittävä kasvu voi vaikuttaa huoltovarmuuteen ja sähkötuotannon riittävyyteen. Tätä on syytä käsitellä vaikutusten arvioinnissa.

Muita huomioita

15 Muita huomioita

Ilmastotoimet merkitsevät isoa lisäystä sähköistymiseen ja sähkönkulutukseen. Sähköistyminen vaatii isoja panostuksia myös akkuteknologiaan ja kasvattaa kriittisten mineraalien kysyntää lisäten painetta kasvattaa kaivostoimintaa.

Tarvittavia mineraaleja on mahdollista louhia kestäväällä tavalla Lapissa, jossa on globaalistikin merkittäviä mineraalivarantoja. Lapin kauppakamari huomauttaa, että ilmastotoimien kanssa

samaan aikaan on huolehdittava siitä, että Suomessa sekä malminetsinnän että kaivostoiminnan lupa- ja käynnistysprosessit ovat mahdollisimman sujuvia.

16 Voiko organisaationi osaltaan edistää ilmastosuunnitelman tavoitteiden saavuttamista?

Kyllä

Ansala Liisa
Lapin kauppakamari - Liisa Ansala